

Anmeldelser

Tips om medisinsk litteratur, andre bøker, filmer og elektroniske medier som bør anmeldes, sendes tidsskriftet@legeforeningen.no

Godt om kommunal ledelse og kvalitetsutvikling

Petter Øgar, Tove Hovland, red.

Mellom kaos og kontroll

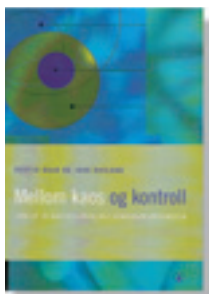
Ledelse og kvalitetsutvikling

i kommunehelsetjenesten.

260 s, tab, ill. Oslo: Gyldendal Akademisk,

2004. Pris NOK 299

ISBN 82-05-32649-5

Forfatterne har skrevet boken som en lærebok i videreutdanning i offentlig administrasjon og ledelse. Den er også skrevet for ledere og personell i kommunehelsetjenesten, deler av den for ledere i sosialtjenesten og andre deler av kommunen.

Språket er klart og enkelt uten å være banalt, layouten er ryddig, det er gode kryssreferanser og eksempler på praktisk kvalitetssikringsarbeid. Boken er utgitt som paperback og med lettlest typografi.

Boken består av 12 kapitler. De beskriver kvalitet og kvalitetsutvikling, kommunen som organisasjon, ledelse og styringssystemer, krav og målsettinger for kommunehelsetjenesten, prioritering, arbeidsprosesser og praktisk forbedringsarbeid, samarbeid, arbeidsmiljø, kompetansesikring og fagutvikling, avviksbehandling samt vurdering av aktivitet og resultater. Kapittel 7 er en verktøykasse for praktisk forbedringsarbeid. Hvert kapittel har en oppsummering og henvisninger til bøker og nettsteder.

Forfatterne har greid det kunststykket å beskrive hvordan man driver praktisk kvalitetsarbeid uten at beskrivelsen av dette tar motet fra leseren. Tvert imot får man lyst til å gå i gang.

Litt kritikk. Etter noen kapitler ble jeg ganske lei av ordet utfordringer. Jeg savner også et kapittel som direkte omhandler konfliktløsning, spesielt når forfatterne flere ganger skriver at konflikter er en av de vesentligste utfordringer(!) i kommunehelsetjenesten. Forfatterne kunne gjerne ha hatt enda flere praktiske treningsoppgaver for leserne.

Dette er en svært god bok. Hele boken bærer preg av at forfatterne har praktisk erfaring med det de skriver om. Målgruppen er truffet presist. For å få maksimalt

utbytte av boken er det viktig at man har erfaring med kommunalt arbeid. Jeg tror denne boken vil være nyttig for alle leger som har samfunnsmedisinske oppgaver med kvalitetsutvikling og ledelse.

Boken fyller et hull mellom de litt ubehjelpelige skriv fra departementer og de teoretiske bøkene uten bakkekontakt.

Nils Kolstrup

Institutt for samfunnsmedisin
Universitetet i Tromsø

Praktisk og nyttig om kvalitetsutvikling

Karen Kaasa

Kvalitet i helse- og sosialtjenesten

Det er menneskene det kommer an på.

184 s, tab. Oslo: Gyldendal Akademisk, 2004.

Pris NOK 245

ISBN 82-05-29859-9

Denne boka er først og fremst rekna som ei innføringsbok for studentar i treårige profesjonsutdanninger. Til det bør den også vere eigna. Men kor vidt slike studentar vil kjøpe seg ei så pass spesialisert bok, er eg meir i tvil om. Eg

trur difor at ho vil ha større interesse for ferdig utdanna helse- og sosialpersonell, legar irekna, som ønskjer ein lettlesen, men likevel etterretteleg tekst om kvalitetsutvikling.

Innhaldet dekkjer emnet godt og framstår som truverdig. Forhold av meir formell art er praktisk kommentert, men med sakleg og rett innhald. Teksten ber preg av å vere skriven av ein forfattar med praktisk røynsle og god teoretisk forankring.

Det som står om internkontrollsystem er korrekt; bortsett frå at forskrifta er vedteken ved kongeleg resolusjon, ikkje av Stortinget. På dette punktet saknar eg likevel ein presentasjon av korleis internkontrollsystemet som forskrifta krev, kan vere ein del av styringssystemet til verksemda og ikkje noko som kjem i tillegg berre for å oppfylle krav i lovgevinga.

Det eg måtte sakne er vel helst å sjå på som bagatellar. Litt om teieplikt kunne vore på sin plass i kapitlet om tverrfagleg arbeid.

Litt om forholdet mellom brukarundersøkingar og undersøkingar som eigentleg er å sjå på som klinisk forskning, kunne også vore av interesse for lesarane av denne boka. Det som no står om dei forskingsetiske komiteane heng litt i lause lufta og gjev ikkje svar på om brukarundersøkingar eigentleg skal leggast fram for desse. Mot slutten saknar eg litt meir om Sosial- og helsedirektoratet si rolle som normsetjar i kvalitetsarbeidet. Men alt i alt vurderer eg dette som ei nyttig bok med rimeleg omfang og fornuftige avgrensingar som står seg godt som ei første innføring i kvalitetsutviklingsarbeid.

Geir Sverre Braut

Statens helsetilsyn

Imponerende lærebok i oftalmologi

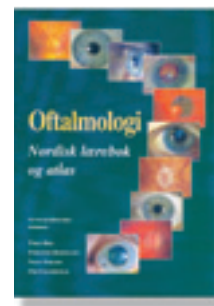
Gunnar Høvdning, red.

Oftalmologi

Nordisk lærebok og atlas. 13. utg. 430 s, tab, ill.

Bergen: Studia, 2004. Pris NOK 600

ISBN 82-9911254-6-4

Tross det rike utval av internasjonale lærebøker, har den nordiske lærebok i oftalmologi beholdt den sentrale plass i utdanningen av nordiske leger og som legers oppslagsbok i øyesykdommer senere i karrieren. Boken er også

et naturlig læremiddel for oftalmologisk hjelpepersonell.

Fortsatt er dette en nordisk bok, men antallet medarbeidere er i de siste utgavene redusert til fire, i tillegg til den norske redaktøren. Reduksjonen av forfatterstaben har gjort verket mer homogent og leseren sjeneres ikke av unaturlige metodesprang eller plagsom overlappning. I bokens systematiske del er det som tidligere angitt en gradert pensumbeskrivelse. Dette er utført diskret og uten at det opptrer unødig oppsplitting.

Registeret kunne med fordel vært mer omfattende. Det er for eksempel ikke innlysende at den beste forståelsen av aldersbetinget maculadegenerasjon finnes på nøk-

kelordet «exsudativ aldersbetinget macula degeneration».

De første fire hovedkapitlene er bygd opp etter tradisjonelt mønster, det siste med en grundig gjennomgang om oftalmologi og samfunn. Det femte avsnittet utnytter at oftalmologi er et visuelt fag og bruker bilder av glimrende karakter til en omfattende samling eksempler for bildediagnostikk. Jeg tipper at dette avsnittet vil bli flittig benyttet så vel under hektiske eksamensforberedelser som ved nødtørfert rekapitulering av visnende oftalmologikunnskaper i en travel praksis.

Man skulle tro at en lærebok i et fag som oftalmologi ville bli raskt foreldet og at det er en håpløs oppgave å opprettholde aktualiteten med hyppige nyutgivelser i et begrenset språkområde som i Norden. Desto mer imponerende er det derfor å finne at både tekst og bildestoff er oppdatert på diagnostikk, terapi og teknologi. Her finner vi de ferskeste synspunkter på netthinnesykdommer, katarakt, hornhinnebehandling, lasertechnologi og glaukom. Fastleger og ikke-oftalmologer kan derfor være trygge på å ha et referanseverk i lett forståelig språk for informasjon til sine pasienter.

Uten at sidetallet er økt siden forrige utgave kom, er det kommet tallrike nye bilder, fargede illustrasjoner og tabellariske oversikter. Dessuten er det kostet på fargelegging av mange av de skissene som tidligere var fremstilt i svart-hvitt. Norsk medisinsk miljø kan her med stolthet vise frem en lærebok som med faglig innhold, metodisk oppbygning og layout er fullt på høyde med internasjonale publikasjoner med opplagstall som går opp i de mangedobbelte. Ibland ønsker man seg tilbake til en studietid med nåtidens tilgjengelige læremidler.

Kjell Arne Syversen
Skien

Viktig bok om reisens slutt

Unni Ranheim

På talefot med døden – beretninger om livet

143 s, ill. Lunner: Uranus forlag, 2004.

Pris NOK 298

ISBN 82-995508-1-5

Journalist Unni Ranheim har fått 15 mennesker til å fortelle om sine innerste tanker, følelser og opplevelser om livet og døden. Noen var selv alvorlig syke, og noen var nære

pårørende. I tillegg drøfter sju meget forskjellige fagfolk temaer som angår døden og livet. Mellom innleggene er det dikt og fotografier som får leseren til å reflektere

over sitt eget forhold til «de siste store spørsmål».

Ranheim har lang erfaring med helsefaglig stoff og skrev for to år siden en bok om ungdom, død og sorg. Hun er dypt engasjert i sitt tema og har gitt det en kunstnerisk utforming som skaper nærhet til stoffet og engasjement hos leseren. Jeg begynte litt motvillig på enda en bok om døden, men klarte ikke å slippe den før jeg hadde lest hvert ord i ett strekk.

Bidragene kommer fra mennesker som er forskjellige i alt, bortsett fra at de har levd seg inn i sine egne opplevelser og beretninger. Leseren vil finne sine egne tanker og følelser, men også helt andre. Beretningene tvinger en til åpenhet, toleranse og refleksjon og de får en til å tenke på nytt. Man ser at det finnes rom for helt andre syn enn ens eget. Det har vi godt av, både for vår egen del og for dem vi skal møte som helsepersonell.

Dette er en vakker bok. Bidragene er korte og velskrevne. Jeg tror at alt helsepersonell – og kanskje særlig legene – vil ha glede og nytte av den. Den gjør oss bedre skikket til å møte pasienter og pårørende ved livets slutt.

Peter F. Hjort
Blommenholm

Engasjerende om kvalitetssikring

Atul Gawande, red.

Complications: a surgeon's notes on an imperfect science

288 s. New York: Picador, 2002. Pris USD 13
ISBN 0-312-42170-2

Det pågår en omfattende debatt om kvalitetssikring av virksomheten ved norske sykehus. Medisinsk og kirurgisk behandling er forbundet med risiko for uheldige hendelser.

Atul A. Gawande er kirurg ved et sykehus i Boston (Brigham and Women's Hospital) og har vært engasjert i debatten om feil i forbindelse med kirurgiske inngrep (1, 2).

I boken *Complications* belyser forfatteren de sider ved moderne medisin som viser hvorfor dette ikke er en absolutt vitenskap. Gjennom en rekke engasjerende og realistiske beskrivelser av kirurgiske pasientkasuistikker blir leseren konfrontert med den moderne medisins styrke og svakhet, tro, tvil og intuisjon. Trygt forankret i kunnskapsbasert medisin gjør han en vandring i denne vitenskapens grenseland, nøkternt, tvilende, innsiktsfullt. Som leser blir man invitert til å reflektere over valg man gjør i sitt daglige arbeid og hvilket rasjonale disse valgene er bygd på.

Praktisk medisin er ikke en ideell vitenskap, til det er biologien for kompleks og de influerende faktorer for mange. Man

begrunner ofte behandlingsstrategier ut fra statistikk. Når kirurgen setter kniven i en pasient, kan han ikke være fullstendig sikker på at akkurat denne pasienten vil komme ut med en gevinst etter inngrepet. For å kunne være sikker på dette må kirurgen preoperativt vite at alle steg i prosedyren går ukomplisert, at hemostase sikres tilstrekkelig og at infeksjoner ikke rammer i forløpet. Det vet han ikke. Gevinst er det sannsynlige utfall og derfor våger man risikoen knyttet til inngrepet.

Complications er ikke skrevet som en vitenskapelig fremstilling, men inneholder en omfattende referanseliste. Boken henvender seg spesielt til yngre leger under utdanning, men vil også være interessant for studenter i klinikken og eldre kolleger. Boken er lettlest og vil være et engasjerende utgangspunkt for videre diskusjon.

Henning Beckstrøm
Nevrokirurgisk avdeling
Rikshospitalet

Morten Skandfer
KFOR kontingent IX

Litteratur

1. Gawande AA. Analysis of errors reported by surgeons at three teaching hospitals. *Surgery* 2003; 133: 614–21.
2. Gawande AA. Risk factors for retained instruments and sponges after surgery. *N Engl J Med* 2003; 348: 229–35.

Død uten tårer

Ulla-Carin Lindquist

Ro uten årer

En bok om livet og døden. 222 s. Oslo:

Gyldendal, 2004. Pris NOK 249

ISBN 82-05-33267-3

Ro uten årer er en bok som på sett og vis unndrar seg en uholdt anmeldelse. Forfatteren døde nylig av amyotrofisk lateral sklerose (ALS), og det ville være uhørt å skrive nedsettende om boken – særlig for en lege som arbeider

med ALS-pasienter. Jeg må derfor be leseren tro meg på at mine rosende ord er ærlig ment.

Mennesker som klarer å beskrive sin egen finale litterært, etterlater seg et verdifullt dokument. På en måte er det en parallell mellom Ulla-Carin Lindquist og Tor Jonsson. Begge skrev seg frem mot døden. I tillegg skrev begge godt. Dette skiller *Ro uten årer* fra en rekke andre autopatografier; forfatteren har en sikker og god penn. Den knappe stilen – muligens et resultat av hennes fysiske begrensninger – er vakker og poetisk og formidler hennes positive